

De caritate

Περὶ ἀγάπης

Καλῶς εἶπεν ὁ Κύριος ὅτι τὸ φορτίον μου ἐστὶν ἐλαφρόν. Ποῖον γὰρ βάρος ἢ ποῖος κόπος ἐστὶ τὸ ἀφεῖναι τῷ ἀδελφῷ τὰ παραπτώματα, ἐλαφρὰ καὶ μηδαμινά, καὶ συγχωρηθῆναι τὰ ἴδια, καὶ δικαιωθῆναι συντόμως; Οὐκ εἶπεν ὅτι, προσαγάγετέ μοι χρήματα, ἢ μόσχους, ἢ χιμάρους, ἢ νηστείαν, ἢ ἀγρυπνίαν, ἵνα εἴπης, οὐκ ἔχω, οὐ δύναμαι, ἀλλ' ὁ ἐστὶν ἐλαφρόν καὶ εὐκόλον καὶ σύντομον, τοῦτο προσέταξε λέγων· σὺ συγχώρησον τῷ ἀδελφῷ σου τὰ παραπτώματα, κἀγὼ συγχωρῶ τὰ σά. Σὺ μικρὰ συγχωρεῖς πταίσματα, ἴσως ὀβολουὺς ὀλίγους, ἢ καὶ τρία δηνάρια, ἐγὼ δὲ τὰ μύρια τάλαντά σοι χαρίζομαι. Καὶ σὺ μὲν μόνον συγχωρεῖς, τίποτε μὴ χαριζόμενος, ἐγὼ δὲ καὶ τὴν ἄφεσιν 119 σοι παρέχω, καὶ τὴν ἴασιν καὶ τὴν βασιλείαν χαρίζομαι· καὶ τὸ δῶρόν σου τότε προσδέχομαι, ὅταν διαλλαγῆς τῷ ἐχθραίνοντί σοι, ὅταν μὴ ἔχῃς ἐχθραν κατὰ τινος, ὅταν ὁ ἥλιος μὴ δύσῃ ἐπὶ τῷ παροργισμῷ σου. Ὅταν πρὸς πάντας εἰρήνην καὶ ἀγάπην ἔχῃς, τότε ἡ προσευχή σου εὐπρόσδεκτος, καὶ ἡ προσφορά σου εὐάρεστος, καὶ ὁ οἶκος εὐλογημένος, καὶ σὺ μακάριος. Ἐὰν δὲ σὺ τῷ ἀδελφῷ σου οὐ διαλλάσῃ, πῶς παρ' ἐμοῦ συχώρησιν ζητεῖς; Τοὺς λόγους μου καταπατεῖς, καὶ συχώρησιν προστάσσεις; Ἐγὼ ὁ Δεσπότης σου προστάσσω, καὶ οὐ προσέχεις, καὶ σὺ ὁ δούλος πῶς τολμᾷς προσφέρειν μοι προσευχήν, ἢ θυσίαν, ἢ ἀπαρχάς, ἔχων ἐχθραν κατὰ τινος; Ὡσπερ γὰρ σὺ στρέφεις ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ σου τὸ πρόσωπον, οὕτω κἀγὼ ἀπὸ τῆς προσευχῆς σου καὶ τοῦ δώρου σου ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου. Πάλιν δὲ παρακαλῶ, ἀδελφοί, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ, καὶ τὰ χωρὶς ἀγάπης γινόμενα οὐκ εὐδοκεῖ ἐν αὐτοῖς. Πῶς ἄρα προσδέξεται ὁ Θεὸς φονέως προσευχήν, ἢ δῶρα, ἢ ἀπαρχάς, ἢ καρποφορίαν, ἐὰν μὴ πρότερον μετανοήσῃ 120 κατὰ τὸν λόγον; Ἀλλὰ καὶ πάντως ἐρεῖς μοι· ἐγὼ φονεὺς οὐκ εἰμί. Ἐγὼ δὲ σοι οὐκ ἀποδείξω ὅτι φονεὺς εἶ, μᾶλλον δὲ Ἰωάννης ὁ Θεολόγος ἐλέγξῃ σε λέγων· πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστὶ. Λοιπὸν οὖν, ἀγαπητοί μοι ἀδελφοί, μηδὲν προτιμήσωμεν, ἢ σπουδάσωμεν κτήσασθαι πλεον τῆς ἀγάπης. Μηδεὶς ἐχέτω κατὰ τινος, μηδεὶς κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινι ἀποδῶ. Ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ἡμῶν, ἀλλ' ἀφῶμεν τοῖς ὀφειλέταις πάντα, καὶ τὴν ἀγάπην ἐπισπασώμεθα· αὕτη γὰρ καλύπτει πλῆθος ἁμαρτιῶν. Τί γὰρ τὸ ὄφελος, τέκνα, ἐὰν τις πάντα ἔχῃ, τὴν δὲ σώζουσαν ἀγάπην μὴ ἔχῃ; Ὡσπερ γὰρ τις ἄριστον ποιήσῃ μέγα, ἵνα καλέσῃ βασιλέα καὶ ἄρχοντας, καὶ πάντα ἐτοιμάσῃ πλουσίως, ἵνα μηδὲν αὐτῷ λείπῃ, ἅλας δὲ οὐκ ἔχει, μὴ δύναται βρωθῆναι τὸ ἄριστον ἐκεῖνο; Οὐ πάντως. Ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξοδὸν ἐζημιώθη, καὶ τοὺς κόπους ἀπώλεσε, καὶ ὕβριν ἑαυτῷ προσήγαγε παρὰ τῶν κε 121 κλημένων ὑπ' αὐτοῦ. Οὕτως οὖν καὶ ἐνταῦθα. Τί τὸ ὄφελος εἰς ἀνέμους κοπιᾶν χωρὶς ἀγάπης; Χωρὶς γὰρ αὐτῆς πᾶν ἔργον καὶ πᾶσα πράξις ἀκάθαρτος· κἂν παρθενίαν κέκτηταί τις, κἂν νηστεύει, κἂν ἀγρυπνεῖ· εἴτε προσεύχεται, εἴτε δοχὴν ποιεῖ πτωχοῖς· κἂν δῶρα προσφέρειν δοκεῖ, ἢ ἀπαρχάς, ἢ καρποφορίας· κἂν ἐκκλησίας κτίζει, εἴτε ἄλλο τι πράττει χωρὶς ἀγάπης, πάντα ἐκεῖνα εἰς οὐδὲν λογισθήσονται παρὰ τῷ Θεῷ· οὐδὲ γὰρ εὐδοκεῖ Κύριος ἐν αὐτοῖς. Καὶ ἄκουε τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν Ἀγγέλων λαλῶ καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα, καὶ ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. Ὁ γὰρ ἔχων ἐχθραν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ δοκῶν προσφέρειν τι τῷ Θεῷ, ὡς ὁ θύων κύνα, καὶ ὡς μίσθωμα πόρνης λογισθήσεται. Μὴ οὖν βουληθῆς χωρὶς ἀγάπης ποιεῖν τίποτε, ὅτι ἡ ἀγάπη καλύπτει πλῆθος ἁμαρτιῶν. Ὡ ποίου ἀγαθοῦ καταφρονοῦμεν! Ὡ πόσων ἀγαθῶν στερούμεθα καὶ πόσης χαρᾶς,

μη κτησάμενοι τὴν ἀγάπην! Ταύτην ὁ Ἰούδας μὴ θελήσας 122 κτήσασθαι, ἐκ μέσου τοῦ χοροῦ τῶν Ἀποστόλων ἐξῆλθε, καταλιπὼν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, τὸν ἑαυτοῦ διδάσκαλον, καὶ τοὺς ἰδίους ἀδελφούς μισήσας ἐν τῷ σκοτεινῷ ἐπορεύθη. Διὸ καὶ ὁ κορυφαῖος Πέτρος ἔλεγε· παρέβη Ἰούδας πορευθεὶς εἰς τὸν ἴδιον τόπον. Καὶ πάλιν Ἰωάννης ὁ Θεολόγος· ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστί, καὶ ἐν τῷ σκοτεινῷ περιπατεῖ, καὶ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει, ὅτι ἡ σκοτία ἐτύφλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ εἴπῃς ὅτι κἂν τὸν ἀδελφόν μου οὐκ ἀγαπῶ, ἀλλὰ τὸν Θεὸν ἀγαπῶ, ἐλέγχει σε ὁ αὐτὸς λέγων· ἐὰν τις εἴπῃ, ὅτι ἀγαπῶ τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶ, ψεύστης ἐστίν· ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὃν ἐώρακε, τὸν Θεόν, ὃν οὐκ ἐώρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶν; Ὁ οὖν ἔχων μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἀγάπην, καὶ μὴ ἔχων ἔχθραν κατὰ τινος, ὁ πληρῶν τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου, ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν, οὗτος ἀληθῶς ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, οὗτος μαθητὴς ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ εἰπόντος, ὅτι ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε μετ' ἀλλήλων. Φανερόν οὖν ἐστὶν ὅτι οἱ Χριστοῦ μαθηταὶ ἐκεῖθεν γνωρίζονται, ἐκ τῆς 123 ἀληθινῆς ἀγάπης· ὁ δὲ ἔχων μῖσος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ δοκεῖ ἀγαπᾶν τὸν Χριστόν, ψεύστης ἐστὶ καὶ φρεναπατᾷ ἑαυτόν. Λέγει γὰρ ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης ὅτι ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Καὶ πάλιν ὁ Κύριος· ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Καὶ ἐπήγαγε θέλων δεῖξαι τὴν δύναμιν τῆς ἀγάπης, λέγων· ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ Προφῆται κρέμανται. Ὡς θαύματος ἐξαισίου, ὅτι ὁ ἔχων τὴν ἀνυπόκριτον ἀγάπην, ὅλον τὸν νόμον πληροῖ· πλήρωμα γὰρ νόμου ἡ ἀγάπη, ὡς φησὶν ὁ Ἀπόστολος. Ὡς δύναμις ἀγάπης ἀνείκαστος, ὡς δύναμις ἀγάπης ἀμέτρητος. Οὐδὲν τῆς ἀγάπης τιμιώτερον, οὔτε ἐν οὐρανῷ, οὔτε ἐπὶ τῆς γῆς. Διὰ τοῦτο Παῦλος ὁ ἀπόστολος, μαθὼν ὅτι οὐδὲν ἐστὶ τῆς ἀγάπης ἀντάξιον, ἔγραψε καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης, λέγων· ἀδελφοί, μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν, καὶ τὰς ψυχὰς ὑπὲρ ἀλλήλων θεῖναι. Αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ ἀγάπη τὸ κεφάλαιον 124 πασῶν τῶν ἀρετῶν. Ἡ ἀγάπη τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου. Ἡ ἀγάπη ἡ ἀπλανὴς σωτηρία. Αὕτη ἐξ ἀρχῆς ἐνοίκησεν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Ἄβελ· αὕτη τοῦ Νῶε κυβερνήτης γέγονεν· αὕτη τοῖς Πατριάρχαις συνήργησεν· αὕτη τὸν Μωυσῆν διέσωσεν· αὕτη τὸν Δαυὶδ οἰκητήριον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐποίησεν· αὕτη ἐν τοῖς Προφήταις κατεσκηνώσεν· αὕτη τὸν Ἰωβ ἐνίσχυσε. Καὶ τί οὐ λέγω τὰ μείζονα; Αὕτη τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν πρὸς ἡμᾶς κατήγαγε. Διὰ τῆς ἀγάπης ὁ ἄσαρκος σαρκούται, ὁ ἄχρονος ἐν χρόνῳ δι' ἡμᾶς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ υἱὸς ἀνθρώπου γίνεται. Διὰ τῆς ἀγάπης πάντα πρὸς σωτηρίαν οἰκονομεῖται· ὁ θάνατος κατήργηται, ὁ ἄδης κατεβλήθη, ὁ Ἀδάμ ἀνακέκληται καὶ ἡ Εὐὰ ἠλευθέρωται. Διὰ τῆς ἀγάπης μία ποίμνη γέγονεν Ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων. Διὰ τῆς ἀγάπης ἡ κατάρα λέλυται, ὁ παράδεισος ἠνέφκται, ἡ ζωὴ πεφανέρωται, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐπήγγελται. Αὕτη τοὺς ἀλιεῖς τῶν ἰχθύων σαγηνεύσασα, ἀλιεῖς τῶν ἀνθρώπων ἐποίησεν· αὕτη τοῖς Μάρτυσι συνήθλησε καὶ ἐνίσχυσεν· αὕτη τὰς ἐρήμους πολιτείας ἀνέδειξεν· αὕτη τὰ ὄρη καὶ τὰ σπήλαια ψαλμωδίας 125 ἐπλήρωσεν· αὕτη τοὺς ἀνθρώπους ἀγγέλους ἀπειργάσατο· αὕτη ἐδίδαξεν ἄνδρας καὶ γυναῖκας τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην βαδίζειν ὁδόν. Ἀλλὰ μέχρι ποῦ στήσωμαι διώκων ἀκατάληπτα; Τίς ἱκανὸς πάντα διηγῆσασθαι τὰ τῆς ἀγάπης κατορθώματα; Οἶμαι δὲ ὅτι οὐδὲ οἱ Ἄγγελοι κατ' ἀξίαν διηγῆσονται. Ὡς μακαρία ἀγάπη, χορηγὲ πάντων τῶν ἀγαθῶν! Ὡς μακαρία ἀγάπη, ἡ μακαρίους ἀποδεικνύουσα τοὺς ποθοῦντάς σε! Μακάριος ἄνθρωπος καὶ τρισμακάριος ὄντως ὁ κτησάμενος τὴν ἀγάπην ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεως. Περὶ ἀγάπης δὲ ἀκούων μὴ τὴν κοσμικὴν καὶ σαρκικὴν ὑπολάβης ἀγάπην, καὶ περὶ καπηλείων καὶ συμποσίων, ὧν ἡ κοιλία καὶ ἡ δόξα θεός, ὧν ἡ ἀγάπη τῆς τραπέζης περιώριστα, ὧν

ἡ ἀγάπη ἔχθρα εἰς Θεόν· ἔνθα φίλους καλοῦσι καὶ οὐκ ἐχθρούς, ἔνθα πτωχοὶ οὐ πάρεισιν, ἔνθα γελοῖα καὶ κρότοι χειρῶν καὶ θόρυβοι, ἔνθα μέθαι καὶ ἀτιμῖαι· περὶ ἧς ὁ Ἀπόστολος ἔλεγεν· ὃς ἐὰν φίλος εἶναι δοκῆ τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται. Περὶ ταύτης τῆς ἀγάπης, μᾶλλον δὲ τῆς ἀπάτης, καὶ ἵνα μὴ μεῖζον εἶπω, ὅπου ὁ Θεὸς οὐκ 126 ἐπισκοπεῖ, ἔλεγε [γάρ] ὁ Θεὸς ὅτι οἱ ἔθνη τοῦ αὐτοῦ ποιοῦσιν· ἐὰν γὰρ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστὶ, ἢ τίνα μισθὸν ἔχετε; Ἡμεῖς δὲ οὐ περὶ τοιαύτης ἀγάπης λέγομεν, οὐ ταύτην καταγγέλλομεν ἢ διώκομεν, ἀλλ' ἐκείνην τὴν ἀνυπόκριτον, τὴν ἄμωμον, τὴν ἀμίαντον, τὴν ἀσύγκριτον, τὴν κατέχουσαν τὰ πάντα, καὶ εἰς πᾶν ἀγαθὸν ὀνομαζομένην, ἣν ὁ Κύριος ἡμῶν ἔδειξε, λέγων· ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. Καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ Κύριος ἐδίδαξε, καὶ ἐποίησε, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ ἡμῶν ἔθηκεν, οὐ μόνον ὑπὲρ φίλων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν· οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν ἀγαπητὸν αὐτοῦ Υἱὸν ἔδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν. Διὰ τῆς ἀγάπης ταύτης τὴν θεῖαν ἀγάπην ἔχων Παῦλος ὁ ἀπόστολος ἔλεγεν· ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται, οὐκ ἀποδίδει κακὸν ἀντὶ κακοῦ, οὐδὲ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας, ἀλλὰ πάντοτε μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, οὐ ζηλοῖ, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ 127 ἀληθείᾳ· πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. Ἡ τοιαύτη ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. Ταύτην ὁ ἔχων μακάριος καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Ταύτην τὴν μακαρίαν ἀγάπην ὁ ἔχων οὐχ ὑπερηφανεῖ, οὐ φθονεῖ, οὐ μισεῖ τινὰ ποτε, οὐ παρορᾷ πένητα, οὐκ ἀποστρέφεται πτωχόν, οὐ παραβλέπει ὀρφανόν, οὐ χήραν, οὐ ξένον. Ταύτην ὁ ἔχων οὐ μόνον τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν ἀγαπᾷ· τοῦτο γὰρ καὶ οἱ ἔθνη ποιοῦσιν· ἀλλὰ καὶ τοὺς θλίβοντας. Ταύτην τὴν θεῖαν ἔχων ὁ Στέφανος ὁ πρωτομάρτυς ἀγάπην, ὑπὲρ τῶν λιθαζόντων αὐτὸν παρεκάλει, λέγων· Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. Πάλιν λέγω, καὶ λέγων οὐ παύσομαι. Μακάριος ἄνθρωπος ὁ πάντα περιφρονήσας τὰ γῆϊνα καὶ φθειρόμενα, καὶ τὴν ἀγάπην κτησάμενος. Τοιοῦτου ὁ μισθὸς καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἀύξάνει. Τοιοῦτου ὁ μισθὸς καὶ ὁ στέφανος ἠτοιμάσται, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κεχαρίσται. Τοῦτον πάντες Ἄγγελοι μακαρίζουσι· τοῦτον ἐπαινοῦσι πᾶσαι αἱ τῶν οὐρανῶν δυνάμεις· τοῦτον μετὰ χαρᾶς ὑποδέξον 128 ται οἱ χοροὶ τῶν Ἀρχαγγέλων. Τούτῳ ἀνοιχθήσονται προθύμως αἱ πύλαι τῶν οὐρανῶν, καὶ μετὰ παρρησίας εἰσελεύσεται, καὶ ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ παραστήσεται, καὶ τῇ δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ στεφανωθήσεται, καὶ αὐτῷ συμβασιλεύσει εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Τίς τούτου μακαριώτερος; Τίς τούτου ὑψηλότερος; Τίς τούτου τιμιώτερος; Ἴδτε εἰς οἷον ὕψος ἀναφέρει ἡ ἀγάπη τοὺς ἔχοντας αὐτήν. Καλῶς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, μηδενὶ μηδὲν ὀφείλειν ἡμᾶς, εἰ μὴ τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν. Ὁ Θεὸς γὰρ ἀγάπη ἐστὶ, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει, καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ μένει, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.